

Nr 30

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:84 angående särskild studiegång för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare m. m. jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1973:84 har Kungl. Maj:t (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för särskild studiegång för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för dem som genomgått vissa grenar av gymnasieskolans tvååriga vårdlinje,
2. godkänna de i propositionen förordade grunderna för statsbidrag till nämnda utbildning.

I propositionen framläggs förslag till en särskild studiegång om tre terminer för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för de elever som genomgått den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård eller gren för psykiatrisk vård.

Utformningen m. m. av den särskilda studiegången är provisorisk i avvaktan på ställningstagandet till aviserat förslag från 1968 års utbildningsutredning om bl. a. sjuksköterskeutbildningen.

För antagning till den föreslagna utbildningen ställs ej något absolut krav på yrkespraktik. Dock föreslås att viss yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvård eller åldringsvård skall fullgöras innan utbildningen kan anses vara avslutad. Yrkesverksamheten föreslås omfatta minst tre månader.

Statsbidrag till utbildningen föreslås utgå med samma belopp för termin och med tillämpning i övrigt av samma bestämmelser som för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare om fem terminer.

I propositionen framhålls att dimensioneringen av den nu föreslagna utbildningen måste ske under beaktande av redan pågående eller planerad sjuksköterskeutbildning av olika längd.

Motionerna

1973:1871 av herr Henmark (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att som inträdeskrav till den i propositionen aktuella studiegången föreskrivs minst sex månaders yrkeserfarenhet inom hälso- och sjukvård eller åldringsvård,

1973:1923 av herr Stålhammar m. fl. (fp, c, m) vari hemställs att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1973:84 beslutar att som krav ställa arbetslivserfarenhet, minst sex månader, varav minst två månader sammanhängande, före tillträde till särskild studiegång

för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare,

1973:1929 av fru Berglund m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen vid behandling av propositionen 1973:84 beslutar uttala att den föreslagna yrkesverksamheten enligt propositionens förslag skall omfatta minst sex månader före inträde till utbildningen,

1973:1930 av fru Marklund m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att det i riktlinjerna för särskild studiegång för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för dem som genomgått vissa grenar av gymnasieskolans tvååriga vårdlinje intages en bestämmelse om minst sex månaders mellanliggande praktik.

Utskottet

Utbildningen på gymnasieskolans vårdlinje som bedrivs under primärkommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap är tvåårig. Efter viss tid i årskurs 1 delas vårdlinjen på en gren för hälso- och sjukvård samt åldrvård och en gren för barn- och ungdomsvård. I årskurs 2 tillkommer dessutom en gren för psykiatrisk vård. Inom grenen för barn- och ungdomsvård kan i årskurs 2 inrättas en variant för barnsjukvård. Den teoretiska undervisningen varvas med vårdpraktik som i både årskurs 1 och årskurs 2 varar i 21 veckor. Läsåret omfattar 40 veckor.

Sedan höstterminen 1971 har ca 10 000 elever antagits till gymnasieskolans vårdlinje, varav på gren för hälso- och sjukvård samt åldrvård 3 778 läsåret 1971/72 och 4 072 läsåret 1972/73. De första eleverna slutför således sin lärokurs vid vårdlinjen i juni 1973.

Skolöverstyrelsen har föreslagit att man skapar en särskild studiegång om tre terminer för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för dem som fullgjort sin utbildning i gymnasieskolans vårdlinje, grenen för hälso- och sjukvård samt åldrvård eller grenen för psykiatrisk vård. Överstyrelsens förslag till läroplan för den särskilda studiegången innebär att eleverna följer terminerna 3, 4 och 5 i den reguljära femterminsutbildningen av grundutbildningen till sjuksköterska/sjukskötare.

I propositionen 1973:84 förordas att den särskilda studiegången kommer till stånd fr. o. m. nästa budgetår. Utformningen m. m. av studiegången bör enligt propositionen ses som ett provisorium i avvaktan på ställningstaganden till förslag från 1968 års utbildningsutredning (U 68) om bl. a. sjuksköterskeutbildningen.

Beräffande den i propositionen behandlade särskilda studiegången har delade meningar rått i fråga om inträdeskraven till treterminsutbildningen. Skolöverstyrelsen har föreslagit att krav på sex månaders yrkesverksamhet skall gälla för antagning till utbildningen. Denna uppfattning stöddes av socialstyrelsen och personalorganisationerna - Svenska kommunalarbetsförbundet samt Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund - medan Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet ansåg att praktik skulle få tillgodoräknas som merit men

inte föreskrivas som ett krav för tillträde till utbildningen i fråga. I propositionen förordas att viss yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvård eller åldringsvård skall fullgöras innan utbildningen kan anses vara avslutad, dvs. innan avgångsbetyg utfärdas. Yrkesverksamheten bör omfatta minst tre månader och kunna fullgöras – helt eller delvis – före inträdet till utbildningen, mellan terminerna eller efter genomgången sjuksköterskeutbildning. Kortare arbetsperiod än en månad bör enligt propositionen inte få tillgodoräknas. Av propositionen framgår att vad sålunda förordats om yrkesverksamhet vid överläggningar i Kungl. Maj:ts kansli biträtts av skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska kommunalarbetsförbundet.

I motionerna 1973:1871, 1973:1923, 1973:1929 och 1973:1930 föreslås att sex månaders yrkesverksamhet skall utgöra krav för tillträde till den särskilda studiegången för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för dem som genomgått vissa grenar av gymnasieskolans vårdlinje.

Totalt erhåller vårdlinjens elever en längre praktisk utbildning under sin tvååriga utbildning än sjuksköterskeeleverna får under de två första terminerna av femterminsutbildningen. Praktiken inom medicinsk och kirurgisk sjukvård är emellertid kortare i vårdlinjen. I propositionen erinras vidare om att vårdlinjens praktik är kortare än den som undersköterskor och skötare inom psykiatrisk vård erhåller under sin totala utbildningstid. I detta sammanhang bör nämnas att sex månaders praktik efter undersköterskeutbildning krävs av dem som antas till den särskilda treterminsutbildning till sjuksköterska/sjukskötare som anordnas för undersköterskor.

Den självklara utgångspunkten för en bedömning av hur omfattande yrkesverksamhet som bör krävas för vårdlinjens elever bör enligt utskottets mening vara att de som antas till treterminsutbildningen har tillräckliga teoretiska och praktiska kunskaper för att kunna tillgodogöra sig utbildningen samt att deras kompetens efter avslutad utbildning ligger på samma nivå som den som uppnås efter övrig sjuksköterskeutbildning. Utskottet anser vidare att de synpunkter som framförts motionsvis och annorledes beträffande önskvärdheten av att sjuksköterskorna efter avslutad grundutbildning inte är alltför unga måste tillmätas betydelse. Denna synpunkt är viktig, då sjuksköterska/sjukskötare efter sin grundutbildning omgående kan komma att fungera som tillförordnad arbetsledare med ansvar för patienter och personal.

Några delade meningar föreligger inte om värdet av yrkesverksamhet före tillträdet till den föreslagna studiegången. Med hänsyn till konkurrensen om utbildningsplatser finner utskottet det sannolikt att flertalet som antas till utbildningen kommer att ha längre eller kortare yrkesverksamhet efter gymnasieskolan. Mot den angivna bakgrunden talar enligt utskottets uppfattning övervägande skäl för att sex månaders yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvård eller åldringsvård skall föreskrivas som inträdeskrav till den i propositionen föreslagna studiegången. Motionsyrkandena härom tillstyrks således. Utskottet är emellertid inte berett

förorda att riksdagen, såsom föreslagits i motionen 1973:1923, föreskriver hur kort arbetsperiod som skall få tillgodoräknas. Utformningen av praktiken i fråga torde få övervägas av närmast berörda myndigheter och organ. Av hänsyn till de elever som lämnar gymnasieskolans vårdlinje i juni 1973 anser utskottet att sex månaders yrkesverksamhet före tillträdet till den särskilda studiegången ej skall krävas vid de båda första antagningstillfällena, dvs. höstterminen 1973 och vårterminen 1974. För denna årskull bör medges att yrkesverksamhet, omfattande sex månader, får fullgöras – helt eller delvis – före inträdet till utbildningen, mellan terminerna eller efter genomgången sjuksköterskeutbildning. Det bör framhållas att utskottet genom sitt ställningstagande beträffande inträdeskrav till den provisoriska utbildningen inte önskar binda U 68 i vad avser utredningens överväganden rörande kortare högskoleutbildning inom vårdsektorn och anknytningen av sådan utbildning till gymnasieskolan.

Vad i övrigt anförts och föreslagits i propositionen 1973:84 har inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1871, 1973:1929 och 1973:1930 samt med anledning av motionen 1973:1923 och med avslag på propositionen 1973:84 i denna del beslutar att för tillträde till särskild studiegång för grundutbildning till sjuksköterska/sjukskötare för dem som genomgått vissa grenar av gymnasieskolans tvååriga vårdlinje skall föreskrivas krav på sex månaders yrkesverksamhet,
2. att riksdagen godkänner de i propositionen 1973:84 i övrigt förordade riktlinjerna för den särskilda studiegången,
3. att riksdagen godkänner de i propositionen 1973:84 förordade grunderna för statsbidrag till nämnda utbildning.

Stockholm den 10 maj 1973

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Stålhammar (fp), Svensson i Kungälv (s), Karlsson i Mariefred (c) och fru Nordlander (vpk).